

Ana Quintana Carrillo

Mons

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
dels Premis Castellitx*

ALGAIDA, 2016

Col·lecció Binària · Premis Castellitx · PC2016-N-R-0284-0224

© del text: Ana Quintana Carrillo
© de l'edició: Ajuntament d'Algaida, 2016

Coberta, maquetació i disseny de la col·lecció: Bartomeu Salas Mascaró
Coordinació editorial: Bartomeu Salas Mascaró

Ajuntament d'Algaida
C/ del Rei, 6 · 07210 Algaida (Illes Balears)
Tel.: 971 12 50 76 · 971 66 56 79
ajuntament@ajalgaida.net
premiscastellitx@ajalgaida.net
biblioteca@ajalgaida.net
www.ajalgaida.net

Queden totalment prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació, total o parcial, d'aquesta obra.

Ana Quintana Carrillo

Mons

*Rosa d'Or de la Pau de Narració Curta
dels Premis Castellitx*

ALGAIDA, 2016

ANA QUINTANA CARRILLO

Vaig néixer a Biscaia fa 47 hiverns, en una família d'immigrants castellano-parlants. Vaig estudiar enginyeria tècnica industrial a Sant Sebastià i, en acabar, vaig venir a Mallorca, on ja vivia la família des de l'any 1990. En l'illa em vaig enamorar d'un home meravellós i de la Serra de Tramuntana. Quan va néixer el primer dels meus dos fills vaig decidir començar un viatge per la llengua catalana. Un viatge extraordinari que no té fi.

Mons és el meu primer relat en català. Els Castellitx són els primers premis als quals em present. El repte era tan gran com atractiu i m'hi vaig cabussar amb la valentia que dona la inconsciència, sense més expectatives que veure els protagonistes vius, lliures en la seva realitat fictícia. Era de boigs, sí, però... Què no cal, de vegades, un poc de bogeria?

La narració *Mons*, d'Isabel Quintana Carrillo, fou guardonat amb la Rosa d'Or de la Pau al XI Premi de Narració Curta dels Premis Castellitx 2016. En foren jurats Pere Fullana Puigserver, Gabriel Janer Manila i Pere Mulet Cerdà.

Mons

ARRIBA EL TREN A L'ESTACIÓ. El ferrocarril s'anuncia amb un xiulet lànguid i gasós, i, en aturar-s'hi, amb una bufada de bèstia abatuda, el seu ventre de metall i fusta vomita persones carregades de paquets i farcells que corren a cercar l'ombra.

Fa calor. Molta. El sol empresona el món en un puny de foc, i l'aire, fos, s'aboca entre les poques formes sòlides que encara es mantenen en peu. Les cigales canten, boges d'alegria, en una gresca eixordadora i hipnòtica. El pas del temps, com el ferrocarril, s'alenteix fins a aturar-s'hi.

Des de la casa es sent, llunyà, el xiulet del tren. Protegit per les fulles resistents de les figueres, un gos flac i lleig s'adorm als peus d'una al·lota que espera, pacient, que passi alguna cosa. El jove que seu al seu costat mira el penya-segat com si allà residissin les forces que li falten per començar a parlar, com si entre les ombres daurades que abrasen les roques s'amagués un exèrcit que s'espera, però no hi ve. Ningú no li ajudarà amb el seu discurs. La tensió es transmet com un batec continu, una ona tenaç i insistent que lluita per alliberar-se, esclatar i posar de cap per avall l'ordre establert en aquell racó, amagat i esquívol, de la resta del món.

Un parell de dies enrere, tot just quan el sol començava a polir amb dits tebis les aigües calmes de la mar, Biel va veure venir el jove de lluny, caminant pel sender empedrat que uneix les cases de dalt amb la seva casa, la casa de l'amo. I si no li hagués vist ja li hagués avisat el gos, que

amb només sentir-li l'olor va començar a agitar la cua i a esternudar d'alegria. «Animal, traïdor, venut, grapat de pels, que fas més llàstima que nosa» va pensar en Biel. I amb una ordre com una fuetada i un jurament sacríleg, el va obligar a jeure.

El jove venia polit i mudat, com de diumenge. Però no era diumenge. I Biel, maleint en veu baixa, mastegant les paraules brutes i malsònants entre les dents, va comprendre. Batualmón sagrat. Havia arribat el moment.

Amb tranquil·litat fingida, va continuar escardant males herbes de la vora de l'hort mentre el jove s'hi acostava. Tampoc ell no aparentava ansietat ni pressa, tan sols aquella serenitat, aquell domini de sí mateix que l'era tan propi.

El jove hi va arribar i va saludar, cortès. Com a única resposta, i sense interrompre el treball, Biel va grunyar. Si el jove va percebre que els cops d'aixada eren més intensos, no en va donar mostra.

—He vingut a demanar-vos una cosa, Biel. Vull el vostre permís per festejar la vostra filla, Biel, casar-me amb ella i convertir-la en la dona més feliç del món.

Les paraules van sortir de la boca del jove com pedres llançades. Sense possibilitat de recuperar-les. Amb aquelles vocals obertes i les consonants reforçades, l'accent tosc i sec d'allà, de fora, un estrany que vivia a la vall, feia feina a la vall, estimava la vall, donaria la vida per la vall. Però que no hi era, de la vall. Un foraster. Un foraster que reclamava no res més que la seva única filla. Que era com arrabassar-li el món.

I Biel, l'amo de la finca, el propietari impropri del sòl que es bolcava sobre el mar des del cim de les muntanyes, l'home de ferro que doblegava la terra esquerpa del voltant i li arrencava fruits i collites, aquell home entossudit, els crits del qual espantaven els trons, va sentir un tremolor, un calfred a l'espina, una fiblada gèlida de por i desempament, i va maleir l'hora en què es senyor li va portar un foraster a la casa, l'hora en que la seva dona es va morir i el va deixar tot sol, l'hora en que aquest gos traïdor es va estirar als peus de l'invasor, lladre de filles, signant així un aval que no va poder rebutjar. Batualmon sagrat. Qui s'hi hagués atrevit.

Li ho havia dit la seva dona l'hivern passat, abans de morir, Bielet, estimat, el basc està per la nena, és bon al·lot, el basc, Biel, tracta'l bé, li va

dir entre agonies, al seu llit de mort, ofegada per una febre que no van trobar cura. Tracta'l bé, li va dir, i a l'alba següent de cobrir el cos de la seva dona de terra i neu, Gabriel Morell Mayol va treure l'escopeta, la va carregar i va enfilat el camí de les cases de dalt amb la bossa plena de munició, disposat a buidar-la en els budells d'aquell intrús que no tenia la culpa de res però que, de sobte, en el buit ofegador d'aquella casa enorme on s'havia mort la vida, s'havia convertit en culpable de tot. Pel sol fet d'existir.

Els missatges de les cases de dalt el van veure pujar amb l'escopeta carregada i els ulls encesos, i van entendre, perquè ells també sabien, tota la vall ho sabia, tots menys ell, Biel, home, tranquil, on vas, deixa l'escopeta en terra, i Biel obcecat i els homes que insistien i li agafaven, li hi impediè el pas, no facis bogeries Biel, crits, forcejaments, amenaces, empentes, exabruptes que convocaren a Déu i al Diable i els obligaren a personar-s'hi i ser jutges. I, de sobte, un lladruc. I el temps es va aturar.

Biel es va girar. A les seves esquenes, Sisè, llastimós i magre, pujava corrent sense mesura, i Maria Antònia s'angoixava al camí com si pogués veure-ho tot, les mans estretes contra el pit, juntes a manera de pregària, «Munpare, què feu?», i el gos va arribar a l'amo i li va sobrepassar i es va obrir camí entre els missatges i va saltar sobre el basc, que, darrere dels homes, en un silenci feixuc, gairebé mineral, ho havia vist tot, i es mantenia dret i segur, amb el cap ben alt, mirant sense objeccions l'home que havia vingut a matar-lo. L'animal se li va llançar al pit i li va llepar la cara, afectuós, juganer, i el basc va somriure i el va abraçar i li va acariciar amb cura, «Lasai, lagun, lasai, ez kezkatu, dena fina»¹. I, amb la llengua penjant pel costat de la boca, Sisè es va estirar panxa amunt als peus del jove, i tots van mirar en Biel i li van dir en silenci «no us equivoqueu, amo, aquest és bo», i Biel va sentir sobre els seus braços el pes de la vall sencera, de la serra sencera, del món sencer, el seu món, maculat, embrutat, i els va abaixar, i els canons de l'escopeta van apuntar llavors cap a terra, com els seus ulls, com la seva ànima rendida, i va maleir entre dents. Batuadell sagrat. Què hi farem. I sense dir res més va tornar a casa, sense mirar, sense dirigir la paraula a la seva filla en passar pel seu

1. «Tranquil, amic, tranquil, no et preocupis, tot va bé.»

costat, perquè no calia, perquè ja tot se sabia, i ella el va seguir alleujada i feliç, amb el gos de nou en els seus turmells i els homes, en silenci, a la seva esquena. I no va fer falta parlar-ne més.

El basc es deia Txomin, i va aparèixer un dia recomanat pel senyor de la possessió. L'hi va portar ell mateix, al seu cotxe, i li va dir a Biel que en disposés a la seva conveniència, per temps indefinit. I prou. Era del nord, d'algun poble de nom endimoniat i impronunciable fronterer a França, i, bé, li convenia un canvi d'aires. Eren temps convulsos. Es senyor li va assegurar que el xaval era espavilat, que li agradava la terra i que tenia bona mà amb els animals. A més era hàbil amb les màquines, i les màquines eren el futur. Si el ferrocarril ja feia més d'un any que aconseguia arribar a la vall, potser aquesta idea del futur arribés aviat al cap d'algun amo tossut i antiquat, va afegir es senyor, rient la seva pròpia broma sense gràcia. I fora explicacions, es va acomiadar, va pujar al Mercedes Simplex, del qual no s'havia separat ni tan sols 20 centímetres, i va desaparèixer camí avall, entre renous metàl·lics, explosions de motor, espetecs d'engranatges i la pols de la terra seca.

Biel odiava el ferrocarril. I les màquines. I les idees modernes. Avorria aquell altre món, odiós, que s'escolava per les clivelles de la vida i venia a reorganitzar la seva vall, el seu món ple de lleis primigènies, no escrites, que s'han de respectar. Un foraster a ca seva. Qui li hi hauria dit.

Va foradar el noi amb unes pupil·les afilades com els estris de les matances, on havia depositat tot el menyspreu que va poder acumular. Alt i pelut, amb les espatlles com un armari i unes mans descomunals, el basc mantenia la mirada de l'amo amb uns ulls del color del bosc frondós i un semblant serè. No semblava preocupat. En Biel va girar volta i, sense dir una paraula, va entrar a la casa. Txomin va quedar tot sol al mig de l'ampla clastra, sota l'ombra d'una immensa olivera, sense res més a fer que mantenir-se dret sobre els seus dos peus.

Desaparegut en Biel, un gos flac i lleig com pocs, de pèl hirsut, color indefinit i, amb prou feines, uns pams d'alçada, va treure, desconfiat, el morro per un racó de la clastra, i va ensumar, inquisitiu, els peus del jove. Sorprès, Txomin li va oferir un somriure franc, una d'aquelles mans desmesurades i unes paraules incomprensibles en la seva llengua

materna que van semblar convèncer l'animal «Kaixo lagun, zer egiten duzu? Eh? Nor zara zu? Eh? Lagunak gara? Bai, Noski baietz...».² El ca es va embolicar als peus del noi, va girar i regirar sobre sí mateix i va començar a esternudar de goig. I mentre acariciava aquella despulla de bestiola, una ombra va envair l'espai, una aroma de mar i taronger va ennuvolat el seu sentits, i en aixecar la vista, Txomin va veure un àngel amb davantal, els cabells castanys, arrissats, remenats, lliures, el rostre de pell fresca i blanca, les mans juntes sobre el pit, com en una pregària, que semblaven voler tirar a volar. I aquells ulls.

Com un llamp, l'animal va saltar als braços de l'àngel i els seus rostres es van estrènyer, com si parlessin, com si es diguessin coses importants l'un a l'altre en un codi de eufonies i tactes que només entenien ells. I la jove, abans d'entrar a la casa, va somriure sense objeccions un Txomin ensopit i atabalat, que va sentir clarament com el cor queia en terra i tirava arrels en aquella petita vall, lluminosa i amagada, tan diferent del seu món de pluges eternes. Un altre món relluent que brollava dins aquest món.

Va resultar que el senyor tenia raó. Aquell foraster imposat per la força parlava poc i treballava molt, dur, ràpid i bé. Obeïa a l'instant, sense queixes, ni protestes, ni objeccions. Sabia exsecallar i empeltar, fer carbó i calç. Posseïa un do amb el bestiar i el sotmetia amb xiulets i brams estranys en llengua pagana. Va aprendre de seguida els costums de la vall, i no va trigar a fer-se un lloc entre els altres homes, entre les famílies. Xòmin li deien, Xòmin el basc. Va aprendre l'idioma, o, si més no, ho va intentar, entre les rialles sinceres dels nins i les amagades dels altres. De vegades tallava troncs i aixecava pedres d'una manera mai vista per aquelles gents, que s'arremolinaven al seu voltant sense donar-hi crèdit. I algunes nits en què el vi li animava prou, entonava, amb una veu de tenor sense fissures, cançons tristes de la seva pàtria, llunyana, antiga, salvatge, i fins a les branques dels pins cruixien de nostàlgia i pena. Perquè l'enyorança és una infecció que dorm, larvada, en el tots els cors humans. Però Xòmin el basc posseïa l'antídot: els ulls glaucs d'un rostre d'àngel li havien immunitzat contra el verí de la malenconia.

2. «Hola amic, que fas? Eh? Qui ets? Eh? Som amics? Sí, es clar que sí.»

L'àngel no era altre que na Maria Antònia, la filla de Biel, qui va néixer amb un caràcter fort, amb una voluntat fèrria, i amb els ulls cecs. Si algú va imaginar que aquell petit cos tremolenc i tou romandria quiet, submís i atemorit, immers en una foscor eterna i aïllant, estava molt equivocada. Maria Antònia va saltar del bressol en tenir forces suficients, un salt al no-res, al buit fosc que l'envoltava, i va gatejar sense descans. Va traçar en la seva ment, aprenent dels cops de cada dia, un mapa de la casa, del seu entorn més proper, un registre d'olors, sons, tactes i presències que li orientaven en el seu traginar continu. Maria Antònia no havia nascut per estar engabiada. Havia nascut per volar.

Precoç i valent, amb nou mesos ja caminava, i amb la complicitat de la seva mare, que sempre vigilava que tot estigués al mateix lloc, en només dos anys es manejava sense dificultat per l'interior de l'habitatge. Però ben aviat allò no va semblar suficient i va voler, va exigir, va lluitar per sortir. Allà enfora. On es sentia l'olor de les figues madures, dels tarongers, de la mar; la remor sorda de les vares de les oliveres, les veus de la gent, la pluja i el vent, el bullici dels ocells buscant niu; el cop de sol a la cara, la mossegada del fred als ossos, la vibració de l'aire, subtil i inexplicable, abans de la tempesta. On el món era tan diferent del seu món de rutina eterna. Un altre món prohibit que bullia dins aquest món.

Llavors, en el seu sisè aniversari, va arribar Sisè.

—Filla, tria'n un. Serà per a tu.

La nena Maria Antònia va estirar la maneta i va tocar a poc a poc els llocs calents de tots els cadells de la caixa, rient gustosa les llepades. Els va agafar, un a un, i els va apropar amb tendresa infinita a les seves galtes, estrenyent-los contra la seva cara, com si pogués escoltar-los, en un llenguatge secret que només ells, els animals i la nena, entenien. I així va estar una estona llarga, davant l'estupor d'uns adults incòmodes que no s'atrevien a interrompre-la, pobreta nena cega i, després d'avaluar tota la ventrada, la nena Maria Antònia en va triar un, el més lleig, escanyolit i planyívol, de pèl hirsut i color indefinit, amb tantes possibilitats de sobreviure com una papallona a l'hivern. Però ningú no va aconseguir que canviés d'opinió. «Li diré Sisè» sentencià. El va prendre entre els seus bracets, petits i grassonets, el va rebregar contra al seu pit i no van tornar a separar-se l'un de l'altre. Mai.

Contra tot pronòstic, Sisè va sobreviure, i, encara que no va deixar de ser el gos més lleig que la gent recordava, va forjar amb la nena un vincle inexplicable, indestructible, absolut. Compartien llit, menjar, camí, i es va convertir en els ulls que a Maria Antonia li faltaven. La guiava pels bancals, pels tarongers, entre les figueres i les oliveres, pel camí de les cases de dalt, la tafona, el celler o les pallisses, l'ajudava a sortejar rierols, pedres, clots, arrels i branques, fins i tot pel difícil camí que baixava, retorçat, fins al mar, al petit replec rocós on Biel amarrava la barca. El món, llavors, va deixar de tenir llocs prohibits.

Sisè la va protegir quan la mare va morir i la va deixar sola amb un pare que treballava sense descans, i va vigilar, com la madona, que sempre estigués tot al mateix lloc. Ell va impedir que caigués per un mal pas o es copegés amb una branca baixa, va romandre al seu costat i li va llepar les galtes les nits en les quals enyorava la seva mare i plorava. I molt abans que aquella bona dona emprengués el viatge sense tornada, va ser Sisè qui la va convèncer que aquell foraster de parlar profund i llengua estranya, aquella enorme ombra que li commovia fins a les entranyes, que li feia saltar el cor i perdre el seny, aquell alè serè que es colava en els seus somnis i desplaçava els malsons, aquell qui deien Xòmin el foraster, era bo. I Maria Antònia el va creure.

De seguida va cercar encontres fortuïts i aparentment casuals. Es deixava veure i estimar en la distància, i, dia a dia, la distància era més curta. Sentia a la perfecció la calor que emanaven les galtes del noi quan ella estava a prop. La seva olor a feina, a força, a decisió. Els seus silencis, suaus, amables com la molsa entre les roques. Aquella convulsió estranya que els envoltava quan estaven junts, els aïllava del món exterior i els acostava l'un contra l'altre, de forma imperceptible, inexorable, inevitable. Llavors Sisè bordava «massa a prop!» i tots dos tornaven a la realitat de sobte, agitats, i la gent murmurava i feia rialles, «Uep, al·lots, que nosaltres no som cecs», deien.

I no va ser altre que Sisè què, tombat als peus del basc, va desafiar amb el seu insignificant cos la ira i les lleis de l'amo. Del pare. Del món.

I ara Txomin seu al seu costat, en un banc sota les figueres, en una hora impossible que el seu pare ha triat a consciència perquè tot sigui més difícil, qui pot parlar d'amor submergit en aquell oceà d'aire calent. Perquè

en Txomin, el seu Xòmin estimat, ha vingut a parlar-li de amor. Si? No? Si, havia de ser que si, perquè ella li havia sentit, oculta, espia, sigil·losa darrere les finestres, si, casar-me amb ella i convertir-la en la dona més feliç del món, havia dit. Si. Ella ho havia sentit. O potser ho havia somniat.

Fa calor. Molta. I el temps passa, i no passa res.

Xiula el tren a l'estació.

—Anem a l'embarcador. Si vols pots quedar-te, Sisè, agafaré ben bé el braç den Xòmin.

Na Maria Antònia intenta estar tranquil·la sense cap èxit. Durant la baixada amb prou feines han parlat, han ensopegat amb els seus propis peus, i en lloc de riure com sempre en Txomin ha romàs callat, hermètic. Pobre Xòmin. No sap com dir-li que la vol tant que li fa mal, que somia amb ella fins quan està despert, que la seva pell blanca fa olor al blau de la mar, que el seu riure brolla i fa girar el món, que vol morir entre el seu pèl enredat i que els seus ulls, blanquinosos i vans per altres, no estan buits per a ell, si no plens, plens a vessar de promeses que ell farà certes, de dolçor, de petons que encara es guarden, de mirades impossibles que existeixen només per a ell. Tot això vol dir-li, i no hi pot, no en sap, no hi gosa, la seva gola està tancada, el seu ànim paralytitzat, el seu cap és una soca d'arbre sec i talat. Això no va com caldria.

Na Maria Antònia, envoltada de calor i de silenci, comença a pensar que li està prenent el pèl. A què ha vingut? Què vol d'ella? Per ventura tot aquest temps de buscar-se, d'entendre's sense paraules, de veure's sense haver de mirar-se, de viure de l'alè de l'altre, del seu rumor, de la seva presència llunyana, no ha servit per res? Per què avui tot és tan diferent? I si s'ha equivocat? Potser ell tan sol sent compassió? «Pobre nineta cega que em busca, deixaré que em trobi perquè dormi tranquil·la i tingui somnis d'amor, que senti que algú la vulgui, està tan sola, sola amb aquest ca, sempre sola...» Els dubtes la enreden, la asfixien i el desastre plana com la tempesta d'estiu: ràpid i ferotge.

I així, na Maria Antonia esclata.

Amb la veu trencada, demana el seu gos. Amb urgència, amb pressa, amb desesperació. Txomin, sobresaltat, només encerta a estirar els braços i a oferir ajuda «Deixa que t'ajudi» li diu, maldestre, atribolat, la jove li aparta amb empentes i li escridassa «Tu no m'estimes!» li diu «no em

vols!», paraules que punxen com espines. Orgullosa, ferida, Maria Antònia busca demostrar que no el necessita, que no necessita res, ningú, que pot tornar sola a casa, a la seva vida, i s'encamina devers el sender que, retorçat entre els bancals, la torna de nou al seu món petit i quotidià. Potser mai hi havia d'haver sortit. Potser el seu pare tingui raó i el d'allà fora és tot dolent i perillós. Potser el món està fet d'altres mons que mai han d'ajuntar-se, mai s'han de tocar, i han de quedar per sempre separats i aliens, sols, flotant paral·lels al costat un de l'altre sense cap punt de fricció.

Ofegada en llàgrimes, els nervis perduts, na Maria Antònia crida i reclama el gos, el vell Sisè, que és arrencat d'una migdiada tranquil·la i, sobresaltat, inicia la carrera desconcertat, castigant els seus ossos adolorits, cansats, maleint el pas del temps. Per un segon s'atura i calcula, amb el cor a la boca, desbocat: en la sendera, just després d'una de les corbes més tancades, hi ha un esglaó format per tres pedres irregulars, mal col·locades, que Maria Antonia ha de travessar amb ajuda. Mai no ho ha fet tota sola. Però avui està enfadada, confusa, l'atles indeleble, gravat en la seva ment des de nena, s'esborra i desdibuixa. Per què no va baixar amb ella? Vell gos mandrós. Sisè borda, en un intent que Txomin s'adoni del perill. Però Txomin, noquejat, només encerta a perseguir-la entre les corbes i repetir el seu nom, Maria Antònia, Maria Antònia, sense gosar tocar-la, sense recordar el difícil pas entre les pedres planes, sense veure més enllà. El dubte llampega en la ment de l'animal. I si no hi arriba a temps? I si Maria Antònia ateny el graó abans que ell hi arribi i guïï amb el seu cos, lleig, vell, esquifit, els passos de la seva nena estimada? Aquella que el va treure de la caixa i li va escoltar, dóna'm una oportunitat, li va dir, no t'abandonaré mai, i ella el va creure, hi va confiar, i el va portar en el seu si. I ara ell no és capaç d'allunyar-la del perill. I si cau? I si es fa malbé?

Un llamp esclata en la ment del ca.

I si...?

Sisè es llança a la carrera amb tota la força que li permeten les seves gastades potes. Na Maria Antonia avança fora de sí, i l'animal, en un esforç extrem, deixa el camí, saltant entre els bancals i les parets seques, sortejant arrels i branques, bordant embogit perquè hi ha d'arribar, hi ha d'arribar, encara que sigui el darrer que faci en aquesta vida. Hi ha d'arribar.

I just quan la jove surt d'una corba i es troba a un pas del graó, just quan la noia talpeja tan sols guiada per la seva fúria i el tacte aspre les parets seques, just quan aixeca el peu buscant el camí i el camí li ofereix les pedres que es voltejaren i li faran caure per les feixes, just quan Maria Antònia es disposa trepitjar aquells cants desajustats que no suportaran el seu pes, Sisè cau davant d'ella, bota a la terra resseca i en comptes d'oferir el seu cos flac i lleig com a protecció s'ajup i s'enreda entre les cames de la jove, obligant-la a caure per la vora del camí. Maria Antònia xiscla, aterrida. I passa allò que Sisè desitja.

Txomin que, en el camí, encara hi puja per l'altra part de la corba, salta, com impulsat per cent ressorts, com esperonat per mil molls descomunals, i atrapa als seus braços una Maria Antònia esfereïda que busca a les palpentes el món desaparegut sota els seus peus. Roden junts uns metres, ell rebent els cops, ella protegida per ell, i al final, quan tot s'atura i tornen a respirar, es miren, es demanen «Estàs bé?», s'estremeixen, els seus alens s'enreden i ja no cal esperar més. En terra, entre pols, pedres, agulles de pi i suor, Maria Antònia i Txomin es besen. Els seus mons se'n fan un. Ell és a casa. I ja no hi ha un més enfora on ella vulgui anar.

El vell Sisè torna, adolorit, sota l'amable ombra de la figuera on intentava agafar el son, i es cabdella, planyívol i fent el ronso, entre els peus de l'amo. Biel, que ho ha vist tot des de dalt, remuga i maleeix en beu baixa, fent relliscar les paraules entre les dents, putes de foraster, i propina en Sisè una mirada de foc i flames. I sospira. Tanmateix. Les coses són com són, Bielet estimat, i què s'hi ha de fer. Acaricia amb cura el llom de l'animal que intenta fer-se perdonar amb cabrioles i tombarelles, i es posa dempeus. Descendeix a grans gambades pel sender, i emet un xiulet agut, llarg, intens, que recorre la vall sencera fins a la pròpia estació de ferrocarril, i sobresalta a la seva filla, al foraster, als homes de les cases de dalt i al món sencer, i adverteix sense paraules: «Alerta. Hi vaig a posar ordre. Perquè potser hi haurà un foraster en la família, batuadell, però en el meu món, mentre jo sigui viu, l'ordre l'imposa qui mana. I qui mana, som jo, que som l'amo.»

I, com si estigues escoltant, el ferrocarril que marxa de la vall i s'enduu a Ciutat tots els forasters del dia, respon en Biel amb un altre xiulet, mecànic, vaporós, expansiu, que flota en l'aire i roman una llarga estona.

